



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.411.002.01.2021

Pan
Andrzej Jacek Nowak
Wójt Gminy Biały Dunajec
ul. Jana Pawła II 312
34-425 Biały Dunajec

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/21/002 - Realizacja zadań dotyczących odbioru nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych przez wybrane gminy województwa małopolskiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Biały Dunajec, ul. Jana Pawła II 312 34-425 Biały Dunajec (<i>Urząd lub Gmina</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Andrzej Jacek Nowak, Wójt Gminy Biały Dunajec, od 21 października 2018 r. (<i>Wójt</i>)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Przygotowanie Gminy do realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej, w odniesieniu do nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków.2. Egzekwowanie realizacji obowiązków przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz monitorowanie częstotliwości ich opróżniania.3. Kontrola realizacji obowiązków przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości.4. Realizacja wniosków pokontrolnych po kontroli P/18/076 – <i>Przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w gminach turystycznych.</i>
Okres objęty kontrolą	2020-2021 (do 14 grudnia). Badaniami kontrolnymi objęto również działania gminy w 2019 r., które miały związek z zakresem przedmiotowym kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Wojciech Dudek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/111/2021 z 30 września 2021 r. oraz upoważnienie do kontroli nr LKR/139/2021 z 28 grudnia 2021 r. (akta kontroli str.1-4,762-763)

¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1200 ze zm., dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia realizację przez Gminę Biały Dunajec zadań związanych z odbiorem nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych.

Gmina była przygotowana organizacyjnie do zadań związanych z odbiorem nieczystości ciekłych, gdyż zostały one przypisane konkretnym pracownikom Urzędu, a obowiązki i zasady postępowania określono w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Biały Dunajec³.

Gmina nie dołożyła jednak należytej staranności do rzetelnej realizacji zadań wynikających z ww. Regulaminu oraz ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁴.

Prowadzona przez Urząd ewidencja zbiorników bezodpływowych była nierzetelna, gdyż nie zawierała informacji (danych) niezbędnych do realizowania jej celu, tj.:

- w 1075 z 1325 przypadków nie uzupełniono ostatniej daty wywozu nieczystości ze zbiorników bezodpływowych (81,1%);
- w 1267 z 1325 przypadków nie uzupełniono danych dotyczących podpisania umowy z firmą wywozową (95,6%).

Tym samym Urząd nie zapewnił sobie wszystkich danych, niezbędnych do wykonywania zadań określonych w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ucpg. Zaznaczyć przy tym należy, że Gmina nie dysponowała wiedzą, w jaki sposób odprowadzane były nieczystości z 735 zbiorników bezodpływowych w 2019 r. (80,76%) oraz z 908 zbiorników bezodpływowych w 2020 r. (78,27%).

Nierzetelnie i nieskutecznie realizowano, wynikający z art. 6 ust. 5a ucpg, obowiązek kontrolowania posiadania umów w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych oraz dowodów uiszczania opłat za te usługi. W badanym okresie Gmina nie planowała kontroli prawidłowości opróżniania zbiorników bezodpływowych, ograniczając się w zasadzie do weryfikacji otrzymanych informacji o wypływie nieczystości do przydrożnych rowów i cieków wodnych. W latach 2019-2021 (do 30 września) skontrolowano zaledwie ok. 10% właścicieli nieruchomości, którzy zgodnie z posiadaną przez Gminę ewidencją, posiadali zbiorniki bezodpływowe. W analizowanej próbie 12 postępowań kontrolnych i 13 interwencji skargowych stwierdzono nieprawidłowości w 7 z nich, które polegały na:

- niepodjęciu czynności wobec osób, które na wezwanie nie przedstawiły umowy na wywóz nieczystości ciekłych bądź faktury za taką usługę,
- nieudokumentowaniu przebiegu bądź wyniku działań wyjaśniających wobec właścicieli nieruchomości, na terenie których znajdowały się zbiorniki na nieczystości ciekłe.

Gmina nie była przygotowana do przeprowadzania tzw. zastępczego wywozu nieczystości ciekłych, przez co nie była gotowa do wydawania z urzędu decyzji o zastępczym wywozie tych nieczystości, na podstawie art. 6 ust. 6 i 7 ucpg. Prawidłowo natomiast egzekwowano obowiązki sprawozdawcze od koncesjonowanych firm wywożących nieczystości ciekłe. Nie wykorzystywano jednak informacji zawartych w sprawozdaniach tych firm w celu identyfikacji nieruchomości, z których nie wywożono nieczystości ciekłych. Działania Urzędu

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Przyjęty uchwałą Nr XXX/172/2017 Rady Gminy Biały Dunajec z 12 czerwca 2017 r., a następnie uchwałą Nr XXIII/137/2020 z 30 listopada 2020 r. (dalej: *Regulamin*).

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 888 ze zm., dalej: *ucpg*.

w tym zakresie były dalece niewystarczające, w szczególności w sytuacji odnotowywanych na terenie Gminy zanieczyszczeń odpadami ciekłymi wód powierzchniowych i gleb.

W ocenie NIK stan realizacji przez Gminę wniosków po przeprowadzonej w 2018 r. kontroli *Przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w gminach turystycznych* należy uznać za niezadowolający. Dotychczas zrealizowano tylko trzy z siedmiu wniosków, dwa są w realizacji, a dwóch nie zrealizowano i nie można jednoznacznie określić perspektywy czasowej realizacji tych wniosków.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie Gminy do realizacji zadań gospodarki ściekowej, w odniesieniu do nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków

Opis stanu faktycznego

1.1. Gmina Biały Dunajec wykonywała zadania gospodarki ściekowej na swoim terenie we własnym zakresie i nie zlecała zadań innym podmiotom, za wyjątkiem podmiotów zewnętrznych odbierających ścieki ze zbiorników bezodpływowych. Szczegółowy zakres czynności dot. gospodarki ściekowej został przypisany dwóm pracownikom Urzędu⁶, w tym zadania odnoszące się do utrzymania czystości i porządku w gminach, jak:

- prowadzenie kontroli gospodarstw domowych zgodnie z aktualnymi przepisami o utrzymaniu czystości w gminach,
- przeprowadzanie wizji lokalnych w terenie na zgłaszane interwencje, dotyczące odprowadzania ścieków, zanieczyszczeń wód i powietrza.

(akta kontroli str.5-8)

Ponadto jeden z pracowników posiadał w swoim zakresie czynności zapis odnoszący się do *prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w celu wykonywania przez właścicieli nieruchomości i przedsiębiorców obowiązków wynikających z ustawy*, a drugi z pracowników *nadzór nad stanem sanitarnym na terenie Gminy – okresowe przeglądy sanitarne, realizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku na terenie Gminy*.

(akta kontroli str.48-55,732-735)

Ww. pracownicy byli upoważnieni⁷ przez Wójta, do wykonywania funkcji kontrolnych dotyczących przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska. Upoważnienia dotyczyły wykonywania funkcji kontrolnych w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska, a w szczególności prawo do:

- wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6⁰⁰ do 22⁰⁰ na pozostały teren;
- przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych;

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Podinspektor oraz inspektor ochrony środowiska podlegający służbowo Wójtowi Gminy oraz Skarbnikowi Gminy.

⁷ Nadane 1 grudnia 2020 r. oraz 29 kwietnia 2021 r. – w obu przypadkach obowiązujące do odwołania.

- żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwania osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego;
- żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli.

(akta kontroli str. 56-60)

1.2. W Gminie nie funkcjonował zakład gospodarki komunalnej. Działalność związaną z kanalizacją sanitarną na jej terenie wykonywało Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o. z siedzibą w Nowym Targu.

(akta kontroli str.5-8)

1.3. W celu umożliwienia mieszkańcom Gminy zgłaszania faktu posiadania zbiornika bezodpływowego lub przydomowej oczyszczalni ścieków, Urząd umieścił na swojej stronie internetowej wzór zgłoszenia. Wójt wskazał, że do 30 września 2021 r., w formie tej wpłynęło jedno zgłoszenie, a następnie do 3 listopada 2021 r. – 11 zgłoszeń. Niewielka liczba takich zgłoszeń może, zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, świadczyć o niewystarczającej, jak dotychczas, skuteczności tej formy zachęty mieszkańców do zgłaszania zbiornika bezodpływowego lub przydomowej oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str.44-47)

W trakcie kontroli NIK (22 października 2021 r.) na stronie internetowej Urzędu zamieszczono komunikat⁸, w którym Wójt poinformował, iż zgodnie z art.3 ust.3 pkt 1 i 2 ucpg, gminy mają obowiązek prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe oraz ewidencji przydomowych oczyszczalni ścieków. Ponadto, zwrócił się do właścicieli nieruchomości na terenie Gminy Biały Dunajec o wypełnienie druku zgłoszenia posiadanego zbiornika bezodpływowego (szamba) lub przydomowej oczyszczalni ścieków i dostarczenie na Dziennik Podawczy Urzędu. Załączony druk zawierał następujące dane: imię i nazwisko osoby zgłaszającej, tytuł prawny i adres nieruchomości, nr ewidencyjny działki, liczba osób zamieszkujących posesję, sposób odprowadzania ścieków, rok podłączenia do sieci kanalizacyjnej/budowy przydomowej oczyszczalni ścieków, potwierdzenie (tak/nie) podpisania umowy z firmą na opróżnianie zbiornika, rok zawarcia umowy, nazwa i adres firmy świadczącej usługę wywozu nieczystości, częstotliwość opróżniania zbiornika (np. raz w tygodniu, miesiącu, roku), ilość wywiezionych nieczystości ciekłych (m³/tydzień, miesiąc lub rok) z zaznaczeniem, aby w przypadku oczyszczalni podać ilość wywożonego osadu oraz data ostatniego wywozu nieczystości. Ponadto wzór zawierał miejsce do wypełnienia przez mieszkańców odnośnie do danych technicznych: zbiornika bezodpływowego (pojemność w m³, technologia wykonania zbiornika - w tym: kręgi betonowe, metalowy, poliestrowy, zalewane betonem lub inne) i przydomowej oczyszczalni ścieków (nazwa przydomowej oczyszczalni, typ - np. biologiczna oraz potwierdzenie dokonania zgłoszenia eksploatacji przydomowej oczyszczalni ścieków do Urzędu Gminy Biały Dunajec – tak lub nie).

W druku zgłoszenia znalazł się zapis dot. częstotliwości opróżniania zbiornika ze wskazaniem jednej z częstotliwości realizacji tego zadania do wyboru – *raz do roku* natomiast zgodnie z obowiązującym obecnie Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Biały Dunajec⁹ obligatoryjny termin na wywóz nieczystości ze zbiorników bezodpływowych wynosił jeden kwartał. Wójt wyjaśnił, że istniejący zapis miał na celu poznanie faktycznej częstotliwości wywożenia nieczystości ciekłych z terenu zgłaszanej nieruchomości.

(akta kontroli str.740-743)

⁸<http://www.dunajec.net/index.php/ochrona-srodowiska/1934-ewidencja-zbiornikow-bezodplywowych-i-przydomowych-oczyszczalni-sciekow>.

⁹ Opisanym w pkt. 2.4.2 wystąpienia pokontrolnego.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Gmina była przygotowana organizacyjnie do realizacji zadań gospodarki ściekowej, w odniesieniu do właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków.

OBSZAR

2. Egzekwowanie realizacji obowiązków przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz monitorowanie częstotliwości ich opróżniania

Opis stanu
faktycznego

2.1. W Urzędzie Gminy nie było procedur wewnętrznych określających sposób powstania i uzupełniania ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków. Ewidencja była prowadzona w formie pliku elektronicznego (Excel) i zawierała dane wyodrębnione w kolejnych kolumnach¹⁰. Całość ewidencji obejmowała łącznie 2120 rekordy, w tym: 1325 zbiorników bezodpływowych, 779 przyłączy kanalizacyjnych, 13 przydomowych oczyszczalni ścieków, a w przypadku trzech nieruchomości wskazano *brak zbiornika*. Nie zawierała ona jednak pełnych danych np.: kolumna *Ostatnia data wywozu* odnośnie do zbiorników bezodpływowych była uzupełniona w przypadku 250 rekordów na 1325 (18,86%) a kolumna *Data/kwartał podpisania umowy* z firmą wywozową była uzupełniona w przypadku 58 rekordów na 1325 (4,37%). Prowadzona obecnie przez Gminę ewidencja była bardziej kompletna pod względem szczegółowości danych do uzupełnienia od opisanej poniżej poprzedniej wersji.

(akta kontroli str.7-10,737-738)

¹⁰ Liczba porządkowa nadana przez program QGIS dla każdego wiersza - punktu adresowego; numer Gminy Biały Dunajec w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podziału Terytorialnego Kraju – rejestr urzędowy podziału terytorialnego Polski, prowadzony przez Główny Urząd Statystyczny; kod pocztowy; Numer miejscowości w systemie identyfikatorów i nazw miejscowości będący składnikiem Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT); Nazwa miejscowości; Numer ulicy w systemie identyfikatorów i nazw ulic będący składnikiem Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT); Nazwa ulicy; Numer porządkowy budynku; Wskazanie z jakiego miejsca pochodzą dane - Państwowy Rejestr Granic - Punkty Adresowe. 12 to numer województwa małopolskiego w TERYT; Ścieżka dostępu do warstwy przechowującej dane przestrzenne - punkty adresowe; Wewnętrzny numer identyfikacyjny budynków nadany przez Urząd Gminy w celu łatwego porównywania danych z innymi; Poprzedni numer porządkowy budynku; Funkcja budynku/jego aktualny stan; Informacja czy pod danym adresem są zameldowane osoby; Sposób gromadzenia nieczystości ciekłych; Technika wykonania zbiornika bezodpływowego; Pojemność zbiornika bezodpływowego; data przeprowadzenia wizji lokalnej; Data kontroli ścieków; Data ponownej kontroli ścieków; Ostatnia data wywozu nieczystości ciekłych; Ilość wywiezionych ścieków podczas ostatniego wywozu; Ilość osób zamieszkujących posesji według zgłoszenia do ewidencji lub protokołu kontroli; Przedostatnia data wywozu nieczystości ciekłych; Firma wywożąca ścieki lub firma, z którą mieszkaniec ma podpisaną umowę; Data/kwartał podpisania umowy; Data/kwartał rozwiązania umowy; Wcześniejsze daty wywozu; Informacja czy istnieje możliwość podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej według Podhalańskiego Przedsiębiorstwa Komunalnego sp. z o.o.; Informacje dotyczące kanalizacji nie ujęte w poprzednich kolumnach; Data zgłoszenia oczyszczalni; Data uruchomienia oczyszczalni; Przewidywana ilość osób zamieszkałych w budynku w dokumentacji oczyszczalni; Numer działki; Średnia dobowo ilość ścieków w gospodarstwie według dokumentacji oczyszczalni; Nazwa przydomowej oczyszczalni ścieków; Wydajność oczyszczalni ścieków w m3/dobę według dokumentacji oczyszczalni; Pojemność zbiornika przydomowej oczyszczalni ścieków (m3); Informacje dotyczące oczyszczalni nie ujęte w poprzednich kolumnach; Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej - informacja czy w budynku prowadzona jest działalność gospodarcza.

Wcześniejsza wersja ewidencji (funkcjonująca do września 2020 r.) miała formę pliku tekstowego (WORD) i zawierała m.in. następujące dane w kolumnach: nazwa miejscowości, kod pocztowy, nazwa ulicy, numer budynku oraz numer lokalu.

(akta kontroli str.7-8,474-500)

2.2. Ewidencja została przygotowana – jak wyjaśnił Wójt – w oparciu o aplikację QGIS (system informacji przestrzennej) w następujący sposób: pobrano darmowe dane przestrzenne dotyczące punktów adresowych z Państwowego Rejestru Granic udostępnianego przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Dane adresowe stanowią punktowe dane przestrzenne połączone z danymi opisowymi – tabelą atrybutów, która może być eksportowana do arkuszy kalkulacyjnych np. programu Excel. Równocześnie można w niej dodawać kolejne atrybuty (kolumny) oraz punkty adresowe (wiersze). Po przygotowaniu odpowiednich atrybutów (kolumn) do tabeli atrybutów wprowadzono dane pochodzące z: poprzedniej ewidencji, dokumentacji kontroli od 2017 r. oraz zestawienia o nieruchomościach podłączonych do sieci kanalizacyjnej otrzymanych od Podhalańskiego Przedsiębiorstwa Komunalnego Sp. z o. o. Obecnie do ewidencji wprowadzane są informacje odnoszące się do: przeprowadzonych kontroli mieszkańców, sprawozdań kwartalnych przekazywanych przez firmy prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, zgłoszeń do ewidencji zbiorników oraz zgłoszeń eksploatacji przydomowych oczyszczalni ścieków. Do tak przygotowanej ewidencji zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni ścieków dołączono następujące dane: ulice, obowiązującą mapę aglomeracji nowotarskiej z terenu Gminy Biały Dunajec.

(akta kontroli str.7-8,44)

Według ewidencji, na terenie Gminy Biały Dunajec znajdowało się 1325 zbiorników bezodpływowych, natomiast w sprawozdaniach SG-01 Gospodarka mieszkaniowa i komunalna za 2019 r. i 2020 r. składanych przez Gminę do GUS wykazano w poz. *Zbiorniki bezodpływowe*, odpowiednio: 910 i 1160 szt.

Wójt wyjaśnił, że Gmina dąży do uzyskania kompletnej ewidencji zbiorników bezodpływowych poprzez prowadzone kontrole, zgłoszenia do ewidencji zbiorników i przydomowych oczyszczalni, a także dzięki współpracy z Podhalańskim Przedsiębiorstwem Komunalnym Sp. z o.o. Dodał, iż różnice wykazanych zbiorników *prezentują pracę nad kompletowaniem ewidencji zbiorników* i tak, w sprawozdaniu za 2019 r. wykazano ich 910, w 2020 r. 1160, a w obecnej ewidencji widnieje ich 1325 szt. Wójt ponadto wyjaśnił, że zmiana prowadzenia ewidencji tj. z wykorzystaniem programu QGIS, pozwoliła na uzyskanie kompletnej informacji o liczbie budynków na terenie Gminy oraz na jej uzupełnianiu zgodnie z pojawiającymi się informacjami. Zgodnie z wyrażoną przez Wójta opinią, *obecnie posiadana ewidencja jest najbliższa rzeczywistości*.

(akta kontroli str.9-10, 522-532,732-735)

2.3. Przypisanie konkretnym pracownikom Urzędu zadań w zakresie objętym kontrolą opisano w pkt 1.1. niniejszego wystąpienia.

2.4.1. Gmina kontrolowała częstotliwość opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz sposób pozbywania się komunalnych osadowych ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków. Adnotacje o przeprowadzonych kontrolach były odnotowywane w prowadzonej ewidencji, której sposób powstania wskazano w pkt 2.2. wystąpienia pokontrolnego. W 2019 r. przeprowadzono 24 kontrole, a w 2020 r. - 9. Natomiast w 2021 r. założono, jak wyjaśnił Wójt, 107 spraw dot. kontroli mieszkańców. Założone sprawy oznaczały, jak dalej wyjaśnił Wójt, iż nie wszystkie sprawy w momencie przekazania ich kontrolerowi NIK, zostały zakończone.

(akta kontroli str.7-10)

Realizowane kontrole nie wynikały z przyjętego wcześniej przez Gminę planu. Wójt wyjaśnił, że powodem braku planu odnośnie do kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz sposobów pozbywania się ścieków z przydomowych oczyszczalni ścieków był fakt, iż w Urzędzie Gminy jest zatrudniona niewielka liczba pracowników posiadających złożony zakres czynności. 60 spośród 107 kontroli zrealizowanych w 2021 r. miało związek ze zgłoszoną interpelacją radnego Gminy (opisaną w pkt 2.4.3 wystąpienia pokontrolnego) przy czym 15 z nich stanowiło powtórzenie po uprzednio przeprowadzonych czynnościach kontrolnych.

(akta kontroli str.733-736,742)

W toku kontroli dokonano szczegółowej analizy wybranej dokumentacji odnoszącej się łącznie do 12 przeprowadzonych przez Urząd kontroli¹¹ w zakresie częstotliwości wywozu nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych. W przypadku siedmiu kontrolowanych nieruchomości (budynków), na terenie których znajdowały się zbiorniki bezodpływowe prowadzono sezonową działalność gospodarczą, polegającą na wynajmie pokoi turystom. Odnośnie do wyników kontroli w poszczególnych latach ustalono, co następuje:

- 2019 r.¹² – Urząd wzywał właścicieli nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za lata 2018 i 2019. W jednym z przypadków¹³ kontrola została zakończona notatką służbową (podpisaną przez wezwanego), w której Urząd zakazuje właścicielowi *wypompowywania fekaliów na jego pole* (co ustalono na podstawie jego oświadczenia) i nakazuje przedłożenie dokumentacji potwierdzającej wywóz nieczystości przez uprawniony podmiot. Wójt wyjaśnił, iż w przedmiotowej sprawie właściciel nieruchomości nie przedłożył żądanych dokumentów. W drugiej z badanych kontroli wezwany¹⁴ przedłożył wymagane dokumenty, co potwierdzono notatką służbową;
- 2020 r. – w obu badanych przypadkach¹⁵ Urząd wzywał właścicieli nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za lata 2019 i 2020. Osoby wezwane przedstawiły wymagane dokumenty i sprawy zostały zakończone notatkami służbowymi;
- 2021 r. :
 - 22 czerwca i 2 sierpnia 2021 r. wezwano¹⁶ właściciela nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za 2021 r. Poczta Polska zwróciła wezwania z adnotacją o tym, że właściciel przebywa w USA. Ustalono, iż budynek jest niezamieszkały.
 - 22 czerwca 2021 r. wezwano¹⁷ właściciela nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za 2021 r. Według protokołu kontroli sporządzonego 6 lipca 2021 r. - kontrolowany przedłożył trzy potwierdzenia wywozu za 2021 r. oraz dwa potwierdzenia za 2020 r. W wyniku kontroli stwierdzono, że brak jest informacji na fakturach o ilości wywiezionych nieczystości i nie można stwierdzić, czy wywóz jest dokonywany z należytą częstotliwością.

¹¹ Po dwie kontrole z 2019 r. i 2020 r. oraz osiem kontroli zrealizowanych w 2021 r.

¹² Okres objęty kontrolą to lata 2020-2021 (do 14 grudnia) a badania kontrolne mogły dotyczyć również działań wcześniejszych, jeśli miały one związek z zakresem przedmiotowym kontroli. W przedmiotowym przypadku zbadano dane z 2019 r. w celu uzyskania wyników za dwa pełne lata tj. 2019-2020.

¹³ Znak sprawy GK.604.9.9.2019.

¹⁴ Znak sprawy GK.604.9.6.2019.

¹⁵ Znaki spraw: GK.604.11.7.2020 i GK.604.11.23.2020.

¹⁶ Znak sprawy OŚ.604.2.74.2021.

¹⁷ Znak sprawy OŚ.604.2.85.2021.

- 22 czerwca 2021 r. wezwano¹⁸ właściciela nieruchomości (niezamieszkałego budynku) o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za 2021 r. Według protokołu kontroli sporządzonego 2 lipca 2021 r. - kontrolowany nie posiadał umów z firmą wywozową, a zbiornik ma zabetonowane dno, więc ścieki nie mogą się wydostawać. W wyniku kontroli zalecono, aby w przypadku zamieszkania budynku podpisać umowę z uprawnioną firmą i przechowywać dokumentację potwierdzającą wywóz nieczystości.
- 22 czerwca 2021 r. wezwano¹⁹ właściciela nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za 2021 r. Według protokołu kontroli sporządzonego 30 czerwca 2021 r. - kontrolowany przedłożył umowę z firmą wywozową oraz potwierdzenie wywozu nieczystości – brak zaleceń pokontrolnych.
- 22 czerwca 2021 r. wezwano²⁰ właściciela nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za 2021 r. Według protokołu kontroli sporządzonego 5 lipca 2021 r. - kontrolowany przedłożył jedno potwierdzenie wywozu nieczystości i nie przedłożył umowy z firmą wywozową. W zaleceniach pokontrolnych wskazano konieczność podpisania umowy z firmą wywozową oraz zwiększenie częstotliwości wywozu. Kontrolowany dodał także, że budynek został sprzedany i nie wie jak długo będzie on zamieszkały.
- 22 czerwca 2021 r. wezwano²¹ właściciela nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za 2021 r. Według protokołu kontroli sporządzonego 30 czerwca 2021 r. - kontrolowany przedłożył umowę z firmą wywozową oraz potwierdzenie wywozu nieczystości (brak zaleceń pokontrolnych).
- 22 czerwca 2021 r. i 2 sierpnia 2021 r. wzywano²² właściciela nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za 2021 r. Potwierdzenie odbioru przesyłki przez wezwanego odpowiednio 24 czerwca 2021 r. oraz 4 sierpnia 2021 r. Odnośnie do przedmiotowej sprawy Wójt wyjaśnił, że nie podjęto dalszych czynności w tej sprawie, gdyż osoba wezwana skontaktowała się z Urzędem Gminy telefonicznie i poinformowała o swoim pobycie za granicą i oraz o tym, że zgłosi się do Urzędu po powrocie. Jak dodał Wójt, nie sporządzono notatki służbowej z odbytej rozmowy telefonicznej natomiast *odnotowano ten fakt jedynie w notatkach pracownika.*
- 22 czerwca 2021 r. wezwano²³ właściciela nieruchomości o przedstawienie umów oraz potwierdzeń z odbioru nieczystości ciekłych za 2021 r. Według protokołu kontroli sporządzonego 8 lipca 2021 r. kontrolowany oświadczył, że nie posiada dojazdu do szamba i to jest powodem jego nieopróżniania oraz, że zamierza wybudować szamba na działce na której znajduje się kontrolowana nieruchomość. W protokole umieszczono wzmiankę, że nieczystości są nielegalnie odprowadzane i zobowiązano do wybudowania szamba. W notatce służbowej z 28 września 2021 r. osoba wezwana oświadczyła, że czeka na podpisanie umowy z firmą wywożącą nieczystości

¹⁸ Znak sprawy OŚ.604.2.77.2021.

¹⁹ Znak sprawy OŚ.604.2.73.2021.

²⁰ Znak sprawy OŚ.604.2.71.2021.

²¹ Znak sprawy OŚ.604.2.63.2021.

²² Znak sprawy OŚ.604.2.61.2021.

²³ Znak sprawy OŚ.604.2.67.2021.

z obecnie istniejącego szamba oraz przedstawiła dokumentację potwierdzającą dwukrotne wywiezienie nieczystości z istniejącego szamba.

(akta kontroli str. 533-709)

2.4.2. W okresie objętym kontrolą, obowiązywały dwa Regulaminy utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy. Pierwszy z nich²⁴ wskazywał, iż opróżnianie zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni przydomowych odbywa się na podstawie zamówienia właściciela nieruchomości, złożonego do podmiotu uprawnionego, z którym podpisał umowę (§ 13 pkt 4). Nieczystości ciekłe powinny być usuwane ze zbiornika bezodpływowego z częstotliwością gwarantującą, że nie nastąpi ich przepełnienie (§ 12 pkt 1). Właściciele byli obowiązani wyposażyć nieruchomość w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych spełniającą wymagania określone w przepisach odrębnych, jeśli przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadnione (§ 4 ust.1 tiret trzeci).

Drugi z nich²⁵, uchylający moc obowiązywania poprzedniego Regulaminu, powtórzył poprzednie zapisy w zakresie sposobu pozbywania się odpadów komunalnych i opróżniania zbiorników bezodpływowych na podstawie podpisanych umów z uprawnionymi podmiotami (§ 13 pkt 4) oraz obowiązku wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy lub przydomową oczyszczalnię ścieków o ile przyłączenie do sieci kanalizacyjnej jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadnione (§ 4 ust.5 tiret trzeci). Zmianę w stosunku do poprzednio obowiązującego Regulaminu stanowił zapis dotyczący częstotliwości opróżniania zbiorników, którą określono jako iloraz średniego rocznego zużycia wody i pojemności zbiornika bezodpływowego, z tym że opróżnianie odbywać się ma nie rzadziej niż raz na kwartał (§ 12 ust.1).

(akta kontroli str.61-88)

2.4.3. W Urzędzie nie prowadzono kontroli zadań związanych z przedmiotową kontrolą NIK, natomiast zagadnienia te były przedmiotem skarg mieszkańców oraz interpelacji radnego. Od 1 stycznia 2019 r. do 30 września 2021 r. do Urzędu wpłynęło 13 skarg mieszkańców, które dotyczyły nieczystości ciekłych. I tak:

- W 2019 r. odnotowano cztery skargi dot. nielegalnego odprowadzania nieczystości ciekłych, w tym w jednym przypadku do potoku. W przypadku jednej z nich przeprowadzono kontrolę, a budynek podłączono do sieci kanalizacyjnej. W przypadku pozostałych trzech skarg Urząd nie dysponował dokumentacją obrazującą podjęte działania oraz ich efekty. Wójt wyjaśnił, że Urząd nie posiadał przedmiotowej dokumentacji z uwagi na fakt, iż sprawy te były załatwiane przez pracownika ustnie. Jak dodał Wójt, pracownik posiadał szeroki zakres obowiązków i to spowodowało, że nie sporządził protokołów kontroli ani notatek służbowych z przeprowadzonych interwencji i rozmów z mieszkańcami.
- W 2020 r. odnotowano dwie skargi. W pierwszym przypadku skarga dot. nielegalnego wypuszczania ścieków. W efekcie przeprowadzonej kontroli w terenie nie znaleziono dowodów potwierdzających przedmiot skargi, a właściciele dwóch nieruchomości, których dot. skarga, przedstawili potwierdzenia wywiezienia ścieków. W przypadku drugiej z nich, w której zgłoszono fakt zalewania przez przydomową oczyszczalnię ścieków terenów sąsiednich, Urząd przekazał sprawę do Powiatowego Nadzoru Budowlanego w Zakopanem. Do dnia zakończenia kontroli, nie otrzymano informacji zwrotnej z tego urzędu.

²⁴ Przyjęty uchwałą Nr XXX/172/2017 Rady Gminy Biały Dunajec z 12 czerwca 2017 r.

²⁵ Przyjęty uchwałą Nr XXIII/137/2020 Rady Gminy Biały Dunajec z 30 listopada 2020 r.

- od 1 stycznia do 30 września 2021 r. – odnotowano łącznie siedem skarg dotyczących następujących spraw:
 - wylwanie nieczystości do przydrożnego rowu – w wyniku przeprowadzonej kontroli nie potwierdzono istnienia nielegalnych wylotów w terenie;
 - wylwanie nieczystości do rzeki – w wyniku przeprowadzonej kontroli właściciele zostali zobowiązani do budowy zbiornika bezodpływowego lub przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej. Do zakończenia kontroli nie upłynął wyznaczony termin budowy zbiornika;
 - wylwanie nieczystości ciekłych do potoku – w wyniku przeprowadzonych oględzin ustalono, iż w przedmiotowym miejscu nie dochodzi do wylwania nieczystości;
 - zanieczyszczanie wód gruntowych ściekami – wezwano właściciela nieruchomości i zobowiązano do podpięcia się do sieci kanalizacyjnej w terminie do końca 2021 r.;
 - nieszczelne szambo – w wyniku kontroli nie potwierdzono faktu opisanego w skardze a właściciel nieruchomości zawarł umowę z uprawnioną firmą i przedstawił dokumentację potwierdzającą dokonanie wywozu nieczystości ciekłych;
 - nielegalne wypuszczanie ścieków w pobliżu jednego z domów – podjęto kontrolę oraz skierowano zapytanie do Podhalańskiego Przedsiębiorstwa Komunalnego Sp. z o. o. W konsekwencji Przedsiębiorstwo wydało właścicielowi nieruchomości (będącej przedmiotem skargi) warunki techniczne przyłączenia do sieci, jednakże nie uzyskał on zgody sąsiada na wpięcie się do studzienki kanalizacyjnej. Właściciel nieruchomości przedstawił w Urzędzie potwierdzenie faktu wywozu nieczystości ze zbiornika;
 - wylwanie nieczystości do przydrożnego rowu – w efekcie przeprowadzonej kontroli nie znaleziono śladów nielegalnych działań będących przedmiotem skargi, a właściciel nieruchomości przedstawił dokumentację potwierdzającą fakt wywozu nieczystości.

(akta kontroli str.44-47)

Poza ww. skargami, do Urzędu Gminy Biały Dunajec wpłynęła w 2021 r. interpelacja radnego, w której zwrócił się o podjęcie działań w związku ze zgłoszonym przez mieszkańców skażeniem potoku, będącego jednym z ujęć wody pitnej na terenie Gminy. W odpowiedzi Wójt skierował do wnioskodawcy pismo odnosząc się do przedmiotowej kwestii, wskazując że:

- podczas przeprowadzonej wizji w terenie potwierdzono, iż dochodziło do nielegalnego zrzutu ścieków z nieruchomości (działek) o nieuregulowanym stanie prawnym;
- zwrócono się do właścicieli nieruchomości (60) leżących ponad ww. ujęciem wody o przedstawienie dowodów potwierdzających wywóz nieczystości ciekłych za 2021 rok;
- Urząd zbierał informacje o wielkości posiadanych zbiorników bezodpływowych oraz ilości osób zamieszkujących budynki położone na przedmiotowym terenie. Ponadto mieszkańcy są zobowiązani do zawierania umów z uprawnionymi firmami zajmującymi się odbiorem nieczystości ciekłych;
- analizowana była możliwość powołania w Urzędzie Gminy jednostki organizacyjnej zajmującej się sprawami komunalnymi oraz zakupu urządzenia typu foto pułapka, służącego m.in. ustaleniu sprawców procederu nielegalnego wylwania ścieków do potoku. Jak wyjaśnił Wójt, w Urzędzie nie powołano wyodrębnionej komórki organizacyjnej, natomiast zamówiono foto pułapkę.

Wójt dodał, że Gmina nie była w stanie samodzielnie utrzymać Straży Gminnej i podjęła próbę powołania takiej jednostki z dwoma sąsiednimi gminami, jednakże przedsięwzięcie to zakończyło się niepowodzeniem.

(akta kontroli str.89-91)

2.4.4. Gmina Biały Dunajec złożyła w wymaganym terminie sprawozdania SG-01 Gospodarka mieszkaniowa i komunalna za lata 2019 i 2020 do GUS:

- w sprawozdaniu za 2019 r. wykazano m. in. 7462,8 m³ nieczystości ciekłych (ścieków bytowych) odebranych (bez ścieków odprowadzanych drogą kanalizacyjną) i przekazanych do stacji zlewnych lub oczyszczalni oraz 910 zbiorników bezodpływowych oraz 10 oczyszczalni przydomowych (wg stanu na 31 grudnia 2019 r.). Ponadto wskazano, iż na 1956 wszystkich budynków – 1527 było przyłączonych do sieci wodociągowej (78,06%) a 874 było przyłączonych do sieci kanalizacyjnej (44,68%);
- w sprawozdaniu za 2020 r. wykazano m. in. 8078,1 m³ nieczystości ciekłych (ścieków bytowych) odebranych (bez ścieków odprowadzanych drogą kanalizacyjną) i przekazanych do stacji zlewnych lub oczyszczalni oraz 1160 zbiorników bezodpływowych i 11 oczyszczalni przydomowych (wg stanu na 31 grudnia 2020 r.). Ponadto wskazano, iż na 1963 wszystkich budynków – 1568 było przyłączonych do sieci wodociągowej (79,87%) a 889 było przyłączonych do sieci kanalizacyjnej (45,28%).

(akta kontroli str. 522-532)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków prowadzona była w sposób nierzetelny, gdyż nie zawierała informacji niezbędnych do realizowania jej celu (określonego w 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ucpg), tj.:
 - w 1075 z 1325 przypadków nie uzupełniono ostatniej daty wywozu nieczystości ze zbiorników bezodpływowych (81,1%);
 - w 1267 z 1325 przypadków nie uzupełniono danych dotyczących podpisania umowy z firmą wywozową (95,6%).

W konsekwencji w znacznym stopniu uniemożliwiało to kontrolę częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych.

Zgodnie z postanowieniami art. 3 ust. 3 pkt 1 ucpg gminy prowadzą ewidencję zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej.

(akta kontroli str. 9-10)

Wójt wyjaśnił, że w prowadzonej przez Urząd ewidencji zbiorników bezodpływowych nie uzupełniono wskazanych kolumn, gdyż nie posiadano informacji dot. ostatniej daty wywozu oraz daty podpisania umowy z firmą wywozową. Jak dodał Wójt, obecnie po otrzymaniu którejkolwiek informacji, baza jest na bieżąco uzupełniana.

(akta kontroli str.767-768)

2. W okresie objętym kontrolą Urząd nie planował kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, a obowiązek kontroli realizowano w bardzo ograniczonym zakresie. W 2020 r. przeprowadzono zaledwie 9 kontroli, a w 2021 r. (do 30 września) – 107, przy czym większość na podstawie przekazanych do Urzędu informacji o wycieku nieczystości. Łączna liczba kontroli wyniosła zatem 116, czyli objęły one w ww. okresie jedynie 8,8% liczby wszystkich zbiorników bezodpływowych

wykazanych w posiadanej przez Urząd Gminy ewidencji (1325 szt.). W 2019 r. przeprowadzono natomiast 24 kontrole.

Zgodnie z postanowieniami art. 6 ust. 5a ucpg, wójt kontroluje posiadanie umów na wywóz nieczystości ciekłych oraz dowody uiszczenia opłat za ich wywóz.

(akta kontroli str.7-10,733-736,742)

Wójt wyjaśnił, że różnica pomiędzy liczbą zrealizowanych kontroli w latach 2019 i 2020 wynikała z obciążenia pracownika prowadzącego przedmiotowe sprawy w przytoczonych latach. Ponadto Wójt dodał, iż Gmina Biały Dunajec jest małą gminą wiejską z niewielką ilością pracowników w Urzędzie Gminy, gdzie ci sami pracownicy wykonują kilka powierzonych im zadań i doprecyzował, że ówczesny pracownik oprócz swoich obowiązków służbowych w latach 2019-2020 miał dodatkowo zajmować się ochroną środowiska. Ze względu na powyższe – jak dalej wskazał Wójt – nie przyjęto planu kontroli odnośnie do częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str.735-736)

3. Część kontroli i działań interwencyjnych podejmowanych wobec właścicieli nieruchomości, na terenie których znajdowały się zbiorniki na nieczystości ciekłe, prowadzono w sposób niekonsekwentny i nienależycie udokumentowany. Dotyczy to w szczególności opisanych w pkt 2.4.1. i 2.4.3. niniejszego wystąpienia sytuacji, w których:

- nie podjęto czynności wobec osób, które na wezwanie nie przedstawiły umowy na wywóz nieczystości ciekłych bądź faktury za taką usługę – sprawy nr: GK.604.9.9.2019, OS.604.2.85.2021 oraz OŚ.604.2.71.2021;
- nie udokumentowano przebiegu bądź wyniku działań wyjaśniających wobec właścicieli nieruchomości, na terenie których znajdowały się zbiorniki na nieczystości ciekłe – sprawa nr OŚ.604.2.61.2021 oraz trzy postępowania skargowe z 2019 r. opisane w pkt. 2.4.3 wystąpienia pokontrolnego.

Zauważyć przy tym należy, że w żadnym przypadku stwierdzonego niewykonywania obowiązków związanych z gromadzeniem i wywozem odpadów ciekłych, nie zastosowano sankcji, o których mowa w art.10 ust. 2 i 2a ucpg.

(akta kontroli str. 44-47,533-709)

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że kontrole prowadzi się według zasad określonych w art. 9u ucpg. Zgodnie z § 3 ust. 3 pkt 1 Regulaminu utrzymania porządku i czystości w Gminie właściciele nieruchomości są zobowiązani do zbierania i pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych powstających na nieruchomości na zasadach określonych w niniejszym Regulaminie oraz przepisach obowiązującego prawa. Natomiast § 20 stanowi, że kto nie wykonuje obowiązków określonych w Regulaminie podlega sankcjom określonym w odrębnych przepisach.

(akta kontroli str. 44-47,533-709)

Wójt wyjaśnił, co następuje:

- odnośnie do sprawy nr GK.604.9.9.2019 stwierdził, że właściciel nieruchomości stawiał się w Urzędzie Gminy w dniu 6 lipca 2021 r. i w protokole kontroli został zobowiązany do podpisania umowy z firmą posiadającą zezwolenie na wywóz nieczystości ciekłych a następnie, jak dodał Wójt, wywiązał się z zaleceń – w dniu 20 lipca 2021 r. dostarczył do Urzędu Gminy umowę z firmą oraz fakturę za wywóz nieczystości ciekłych. NIK zauważa, że opisane w wyjaśnieniach czynności Urzędu odnosiły się do przedłożenia przez właściciela nieruchomości bieżących umów i faktur związanych z wywozem nieczystości, natomiast przedmiotowa

nieprawidłowość odnosi się do braku skutecznych działań Urzędu w tym zakresie z 2019 r.

- odnośnie do sprawy nr OŚ.604.2.85.2021 stwierdził, że właściciel nieruchomości w dniu 6 lipca 2021 r. przedłożył umowę na wywóz nieczystości ciekłych oraz faktury co zostało udokumentowane w protokole kontroli z 6 lipca 2021 r. NIK zauważa, że w przedmiotowym protokole znalazły się m.in. następujący zapis: „W wyniku kontroli stwierdzono: brak możliwości określenia czy wywóz dokonywany jest z prawidłową częstotliwością, gdyż brak informacji o ilości wywiezionych nieczystości na fakturach”. Tym samym, w ocenie NIK, Urząd nie podjął wymaganych czynności wynikających z zasad kontroli prowadzonych na podstawie ucpg w stosunku do właściciela nieruchomości naruszającego postanowienia obowiązującego na terenie Gminy Regulaminu utrzymania porządku i czystości.
- odnośnie do sprawy OŚ.604.2.71.2021 stwierdził, że nie podjęto dalszych czynności, gdyż wezwany oświadczył, że budynek został sprzedany a odnośnie do tej nieruchomości zaplanowano kontrolę w kolejnym roku, która ma dotyczyć wywiązywania się z obowiązków nowego właściciela budynku.
- odnośnie do niestosowania sankcji, o których mowa w art.10 ust. 2 i 2a ucpg w ww. sprawach stwierdził, że nie podjęto dalszych czynności, gdyż były to pierwsze nieprawidłowości wykryte pod wskazanymi adresami przez danego pracownika – wydano zalecenia pokontrolne, z których właściciele się wywiązali, a dodatkowo pouczone ich, że w przypadku powtarzających się nieprawidłowości Urząd Gminy podejmie dalsze czynności – zostaną ukarani grzywną.
W ocenie NIK nie można stwierdzić, że w wyniku ww. kontroli właściciele nieruchomości wywiązali się z zaleceń pokontrolnych a ponadto należy wskazać, iż stosowanie sankcji o których mowa w art.10 ust. 2 i 2a ucpg nie jest uzależnione od liczby stwierdzonych przypadków niewykonywania obowiązków związanych z gromadzeniem i wywozem odpadów ciekłych.
- odnośnie do sprawy nr OŚ.604.2.61.2021 oraz trzech postępowań skargowych z 2019 r. stwierdził, że Urząd nie posiadał dokumentacji dot. podjętych czynności z uwagi na duże obłożenie obowiązkami prowadzącego te sprawy pracownika.

(akta kontroli str. 61-88,767-769)

4. W okresie objętym kontrolą Gmina nie przeprowadzała tzw. zastępczych wywozów nieczystości gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych i nie była przygotowana do ich przeprowadzenia, w szczególności nie zawierała umowy z przedsiębiorcą mogącym taką czynność wykonać. Tym samym nie była przygotowana do wydania z urzędu decyzji o zastępczym wywozie nieczystości ciekłych, o czym stanowią postanowienia art. 6 i art. 7 ucpg, w sytuacji gdy Gmina nie posiadała szczegółowych danych w prowadzonej ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz nie przeprowadzała kontroli realizacji obowiązków nałożonych na właścicieli nieruchomości.

(akta kontroli str. 765-766)

Wójt w złożonych wyjaśnieniach potwierdził, że Gmina nie wykonywała zastępczych wywozów nieczystości i nie posiadała umowy z przedsiębiorcą mogącym realizować takie umowy.

(akta kontroli str. 767-768)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie, zarówno egzekwowanie przez Gminę realizacji obowiązku opróżniania zbiorników bezodpływowych od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków, jak również monitorowanie ich opróżniania.

Prowadzona w Urzędzie ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków nie była w pełni funkcjonalna, gdyż nie zawierała szeregu informacji niezbędnych do realizowania celu jej prowadzenia. Gmina nie była przygotowana do prowadzenia zastępczych wywozów nieczystości ze zbiorników bezodpływowych, których właściciele nie zawarli umowy na opróżnianie zbiorników lub nie przedstawili rachunków/faktur potwierdzających ich wywóz.

Działania kontrolne, o których mowa w art. 6 ust. 5a ucpg, wobec właścicieli nieruchomości były bardzo ograniczone i niewystarczające – polegały w dużej mierze na weryfikacji/kontroli otrzymanych informacji o wypuszczaniu nieczystości do wód powierzchniowych lub rowów przydrożnych. Od początku 2019 r. do 30 września 2021 r. skontrolowano tylko mniej niż jeden na dziesięć spośród wszystkich zbiorników występujących w prowadzonej przez Urząd ewidencji. Podkreślić należy, że spośród 107 kontroli zrealizowanych w 2021 r., ponad połowa (60) miała związek ze zgłoszoną przez jednego z radnych interpelacją. Zdaniem NIK liczba przedmiotowych kontroli była niewystarczająca w odniesieniu do zadania, jakim jest skuteczna weryfikacja obowiązku wywozu nieczystości ciekłych na terenie Gminy. Ponadto, część kontroli i działań interwencyjnych podejmowanych wobec właścicieli nieruchomości, na terenie których znajdowały się zbiorniki na nieczystości ciekłe, prowadzono w sposób niekonsekwentny i nienależycie nieudokumentowany.

3. Kontrola realizacji obowiązków przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości

Opis stanu faktycznego

3.1. Liczba podmiotów uprawnionych do wywozu nieczystości ciekłych na terenie Gminy wynosiła: 12 wg stanu na 1 stycznia 2019 r.; 13 wg stanu na 1 stycznia 2020 r. oraz 17 wg stanu na dzień 1 stycznia 2021 r. r

(akta kontroli str.742-743)

Podmioty te składały w Gminie sprawozdania kwartalne obejmujące m.in. ilość i rodzaj nieczystości ciekłych odebranych z obszaru Gminy oraz przekazanych do stacji zlewnych, liczbę właścicieli nieruchomości od których zostały odebrane nieczystości ciekłe. W przypadku pojawiających się błędów w przedmiotowych sprawozdaniach Urząd Gminy wyzwał firmy o dokonanie właściwych korekt np. w sytuacji, gdy nie wszystkie pozycje dokumentu zostały wypełnione.

(akta kontroli str.97-470)

3.2. Zgodnie z przywołanym w pkt. 2.4.4. wystąpienia pokontrolnego sprawozdaniem SG-01 Gospodarka mieszkaniowa i komunalna za 2019 r., Gmina wykazała w nim 7462,8 m³ nieczystości ciekłych (ścieków bytowych) odebranych (bez ścieków odprowadzanych drogą kanalizacyjną) i przekazanych do stacji zlewnych. Łączna ilość ścieków odebranych przez firmy wywozowe, ustalona na podstawie składanych przez te podmioty sprawozdań kwartalnych do Urzędu, wyniosła tyle samo.

(akta kontroli str.464-465,522-527)

3.3. Zgodnie z przywołanym w pkt. 2.4.4. wystąpienia pokontrolnego sprawozdaniem SG-1 za 2020 r., Gmina wykazała w nim 8078,1 m³ nieczystości

ciekłych (ścieków bytowych) odebranych (bez ścieków odprowadzanych drogą kanalizacyjną) i przekazanych do stacji zlewnych lub oczyszczalni. Łączna wartość ścieków odebranych przez firmy wywozowe, ustalona na podstawie składanych przez te podmioty sprawozdań kwartalnych do Urzędu, wyniosła tyle samo.

(akta kontroli str.469-470,528-532)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Gmina nie wykorzystywała w pełni informacji zawartych w sprawozdaniach firm uprawnionych do wywozu nieczystości ciekłych w odniesieniu do ustalenia rzeczywistej liczby nieruchomości na swoim terenie, z których były wywożone nieczystości ciekłe – co należy uznać za działanie nierzetelne.

Szacunkowa średnia liczba właścicieli nieruchomości²⁶ od których, wg składanych sprawozdań kwartalnych, uprawnieni przedsiębiorcy odbierali nieczystości ciekłe wyniosła 175 za 2019 r. i 252 za 2020 r. Różnica pomiędzy liczbą zbiorników bezodpływowych w wykazanym przez Gminę Biały Dunajec sprawozdaniu SG-01 Gospodarka mieszkaniowa i komunalna do GUS za 2019 r. (910 szt.) a ww. średnią 175 za 2019 r. wyniosła 735 szt. natomiast różnica pomiędzy liczbą zbiorników bezodpływowych w wykazanym przez Gminę sprawozdaniu SG-01 Gospodarka mieszkaniowa i komunalna do GUS za 2020 r. (1160 szt.) a ww. średnią 252 za 2020 r. wyniosła 908 szt.

Wójt oświadczył, iż Gmina nie dysponowała wiedzą, w jaki sposób odprowadzane były nieczystości z 735 zbiorników bezodpływowych w 2019 r. (80,76%) oraz z 908 zbiorników bezodpływowych w 2020 r. (78,27%).

(akta kontroli str.464-465,469-470,522-532,744)

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina prawidłowo egzekwowała realizację obowiązków sprawozdawczych od podmiotów prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości. Niemniej jednak nie wykorzystywała otrzymywanych w sprawozdaniach danych do ustalenia rzeczywistej liczby właścicieli nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe, co do których istniało ryzyko, iż pozbywają się nieczystości ciekłych w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami prawa. W konsekwencji Gmina Biały Dunajec nie dysponowała wiedzą na temat sposobu pozbywania się nieczystości ciekłych przez zdecydowaną większość właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe.

²⁶ Ustalona dla 2019 i 2020 r. jako średnia arytmetyczna liczby właścicieli nieruchomości wykazywanych w sprawozdaniach kwartalnych od których firmy wywozowe odbierały nieczystości ciekłe.

4. Realizacja wniosków pokontrolnych po kontroli P/18/076 – Przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w gminach turystycznych

Opis stanu faktycznego

4.1. W wystąpieniu pokontrolnym²⁷ po przeprowadzonej w 2018 r. w Gminie Biały Dunajec kontroli *Przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w gminach turystycznych* sformułowano następujące wnioski pokontrolne:

1. Założenie i prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz ewidencji przydomowych oczyszczalni ścieków.
2. Dokonywanie analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy w celu oceny aktualizacji Studium i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przedkładanie wyników analiz Radzie Gminy.
3. Sporządzenie Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych oraz przedłożenie go do uchwalenia przez Radę Gminy Biały Dunajec.
4. Egzekwowanie przestrzegania obowiązków sprawozdawczych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych z terenu Gminy.
5. Określenie w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Biały Dunajec częstotliwości pozbywania się nieczystości ciekłych.
6. Podjęcie działań w celu zapewnienia skutecznego nadzoru nad indywidualną gospodarką ściekową, w tym przeprowadzenia kontroli na terenach nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej.
7. Podjęcie działań zmierzających do wyegzekwowania obowiązku podłączenia do gminnej sieci kanalizacji sanitarnej bądź wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy lub przydomową oczyszczalnię ścieków.

Z wymienionych wyżej wniosków, trzy wnioski tj. nr 1, 4 oraz 5 zostały zrealizowane przez Gminę, co przedstawiono w odpowiednich częściach niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str.7-10,74-88,97-463,737-738)

4.2. W trakcie realizacji są wnioski nr 7 i 3.

a) wniosek nr 7 - Wójt wyjaśnił, że w latach 2019-2021 (do 30 września) Gmina nie wydała decyzji w sprawie nałożenia obowiązku przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej bądź budowy zbiornika bezodpływowego lub przydomowej oczyszczalni ścieków. Dodał jednak, że w 2019 r. w wyniku kontroli jedną nieruchomość przyłączono do kanalizacji sanitarnej, a w 2021 roku właściciele dwóch nieruchomości zobowiązano do podłączenia do kanalizacji i budowy zbiornika bezodpływowego, przy czym obie te sprawy pozostają w toku.

W trakcie kontroli Wójt wydał zarządzenie²⁸ w sprawie procedury wydawania decyzji nakazującej przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Biały Dunajec. Do przedmiotowego aktu załączono szczegółową procedurę wydawania decyzji nakazującej przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Biały Dunajec obejmującą wzory dokumentów odnoszących się m.in. do:

²⁷ Opublikowanym na stronie www.nik.gov.pl; dostęp 15 listopada 2021 r.

²⁸ Nr 138 z 1 grudnia 2021 r.

zawiadomienia o wszczęciu postępowania administracyjnego, decyzji nakazującej właścicielowi przyłączenie nieruchomości do kanalizacji sanitarnej a także postanowienia o nałożeniu grzywny w celu przymuszenia do wykonania obowiązku o charakterze niepieniężnym.

(akta kontroli str.730-731,747-761)

- b) wniosek nr 3 – Wójt wyjaśnił, że Wieloletni planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych jest już przygotowany i w grudniu 2021 r. lub w styczniu 2022 r. ma być przekazany do Rady Gminy celem podjęcia stosownej uchwały.

(akta kontroli str. 730-731,735-736)

4.3. Pozostałe dwa wnioski pokontrolne (nr 2 i 6) nie zostały zrealizowane:

- Wniosek nr 2, polegający na wprowadzeniu do Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Biały Dunajec trzech ujęć wód powierzchniowych (na potoku Świdrów, na potoku Skupniów oraz bez nazwy – dopływu potoku Skupniów), trzech studni²⁹ oraz dwóch studni zaopatrujących wodociąg Serockie³⁰ a także obszaru górniczego „Podhale 1” (złoża wód termalnych). Wójt wyjaśnił, iż powyższe nie zostały dotychczas wprowadzone do przedmiotowego Studium a nastąpi to po uchwaleniu nowego Studium. Na pytanie kiedy planowane jest uchwalenie tego dokumentu Wójt wskazał, że aktualizacja jest zaplanowana do realizacji w ciągu najbliższego roku, a przygotowanie nowego dokumentu w najbliższych trzech latach.

(akta kontroli str.730-731,735-736)

- Wniosek nr 6. Ustalenia przedmiotowej kontroli, opisane w pkt. 2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego, wskazują, iż Gmina nie podjęła w pełni skutecznych kontroli w zakresie nadzoru nad indywidualną gospodarką ściekową o czym świadczy niewystarczająca liczba kontroli oraz występująca na terenie Gminy znaczna liczba nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, co do których Urząd nie posiadał wiedzy o sposobie zagospodarowania odpadów ciekłych.

(akta kontroli str.7-10,735-736)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia jako niewystarczające działania Gminy odnośnie do realizacji wniosków pokontrolnych wynikających z przeprowadzonej w 2018 r. kontroli *Przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w gminach turystycznych*. Jedynie trzy spośród siedmiu sformułowanych wówczas wniosków można uznać, w ocenie NIK, za zrealizowane. Dwa wnioski są nadal w trakcie realizacji, dwóch nie zrealizowano i nie można precyzyjnie określić perspektywy czasowej ich wykonania.

²⁹ Tj. zaopatrującej wodociąg Leszczyny, na wykonanie której Gminie Biały Dunajec udzielono pozwolenia wodnoprawnego decyzją Starosty Tatrzańskiego z 13 grudnia 2006 r. znak OS.II.6223-BD-46/06.

³⁰ Na wykonanie których Gminie Biały Dunajec udzielono pozwolenia wodnoprawnego decyzją Starosty Tatrzańskiego z 23 stycznia 2009 r. znak OS.II.6223-BD-35/08.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na fakt, iż znaczące braki w uzupełnianiu wybranych danych w prowadzonej przez Gminę Biały Dunajec ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków uniemożliwiają realizację celu zawartego w art. 3 ust. 3 pkt 1 ucpg. Przedmiotowa ewidencja winna stanowić źródło wiedzy służące skutecznej weryfikacji wymaganej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych. Brak lub niewystarczające tempo wprowadzania danych czyni z niej bezużyteczne narzędzie, uniemożliwiające realizację ww. celu ustawowego. Znaczenie tego podkreśla w szczególności okoliczność, że Gmina należy do jednego z najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionów Polski, co wymusza szczególną dbałość o zachowanie jego walorów.

Ponadto Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na niezrealizowanie przez Gminę dwóch spośród siedmiu wniosków po kontroli przeprowadzonej w 2018 r. podkreślając, iż podejmowane do tej pory przez Gminę działania nie gwarantują ich realizacji w dającej się przewidzieć przyszłości.

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

- 1) zapewnienie rzetelnego prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, zawierającej informacje umożliwiające wykonywanie kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych;
- 2) zintensyfikowanie prowadzonych za pośrednictwem strony internetowej działań zmierzających do uzupełnienia prowadzonej ewidencji zbiorników bezodpływowych o niezbędne dane;
- 3) poszukiwanie innych, bardziej skutecznych sposobów pozyskiwania danych do prowadzonej ewidencji zbiorników bezodpływowych, np. w formie zapytań kierowanych bezpośrednio do właścicieli nieruchomości na terenie Gminy;
- 4) prowadzenie kontroli u właścicieli nieruchomości, w zakresie określonym w art. 6 ust. 5a ucpg, celem weryfikacji realizacji nałożonych na nich obowiązków;
- 5) egzekwowanie od właścicieli nieruchomości, w toku kontroli lub innego rodzaju postępowań wyjaśniających, wymaganych informacji i dokumentów, w celu jednoznacznego załatwienia danej sprawy;
- 6) dokumentowanie w formie pisemnej ustaleń kontroli i innego rodzaju postępowań wyjaśniających, prowadzonych wobec właścicieli nieruchomości, w związku z gromadzeniem i zagospodarowaniem odpadów ciekłych;
- 7) korzystanie wobec osób, które nie wykonują obowiązków określonych w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Biały Dunajec z możliwości zastosowania sankcji, o których mowa w art. 10 ust. 2 i 2a ucpg;
- 8) podjęcie działań organizacyjnych dla zapewnienia tzw. zastępczych wywozów nieczystości, na zasadach określonych w art. 6 ust. 6 i 7 ucpg;
- 9) wykorzystywanie danych ze sprawozdań podmiotów prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych dot. liczby właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane nieczystości ciekłe do weryfikacji rzeczywistej ilości właścicieli zbiorników bezodpływowych na terenie Gminy, którzy nie posiadają umów z ww. firmami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia stycznia 2022 r.

Wojciech Dudek
Główny specjalista kontroli państwowej

.....